

Jalloh gegn Þýskalandi

Dómur frá 11. júlí 2006 - Yfirdeild

Mál nr. 54810/00

3. gr. Bann við pyndingum

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

Þvinguð lækni meðferð. Öflun sönnunargagna. Réttur til að fella ekki sök á sjálfan sig.

1. Málsatvik

Kærandi, Abu Bakah Jalloh, er ríkisborgari Sierra Leone, fæddur 1965 og búsettur í Köln. Hinn 29. október 1993 sáu óeinkennisklæddir lögreglumenn kæranda taka tvo litla plastpoka úr munni sínum og afhenda þá manni gegn greiðslu peninga. Vegna grunsemda um að pokarnir innihéldu fíkniefni handtöku lögreglumennirnir kæranda. Meðan á handtökunni stóð gleypiti kærandi poka sem var enn í munni hans. Þar sem engin fíkniefni fundust á honum við handtöku skipaði saksóknari svo fyrir að honum skyldi gefið inn uppsölulyf. Kærandi var því næst fluttur á sjúkrahús. Þar sem hann neitaði að taka inn uppsölulyf héldu fjórir lögreglumenn honum með valdi meðan lækni gaf honum saltlausn og rótarsýróp í gegnum slöngu. Jafnframt sprautaði læknirinn kæranda með ákveðinni tegund morfíns til að koma af stað uppköstum. Í kjölfar þessa kastaði kærandi upp poka sem í voru 0,2182 grömm af kókaíni. Skömmu síðar var hann skoðaður af lækni sem taldi hann nægilega vel á sig kominn til að þola gæsluvarðhald. Tveimur tímum eftir að honum voru gefin lyfin sagði kærandi, á lélegri ensku, en hann talaði enga þýsku, að hann væri of þreyttur til að gefa skýrslu um meint afbrot sín. Hinn 30. október 1993 var kærandi ákærður fyrir dreifingu eiturlyfja. Lögmáður hans hélt því fram að sönnunargögn gegn honum hefðu verið fengin á ólöglegan hátt og væru því ótæk fyrir rétti. Jafnframt hefðu lögreglumennirnir og læknirinn valdið kæranda líkamlegum skaða með því að neyða hann til að taka inn uppsölulyf. Þá væri það brot gegn þýskum hegningarlögum að gefa mönnum inn eiturefni, auk þess sem aðgerðin hefði verið óþörf samkvæmt sömu lögum þar sem hægt hefði verið að bíða þess að efnið skilaði sér úr líkama kæranda með eðlilegum hætti. Hinn 23. mars 1994 var kærandi sakfelldur í héraðsdómi fyrir dreifingu fíkniefna og dæmdur í eins árs skilorðsbundið fangelsi. Áfrýjun hans bar ekki árangur að öðru leyti en því að refsing hans var stytta um sex mánuði. Þýski stjórnlagadómstóllinn taldi sig ekki geta tekið málið fyrir þar sem ekki hefði verið neytt allra úrræða sem þýskir dómstólar byðu upp á. Þá var það niðurstaða dómstólsins að aðgerðir lögreglu gagnvart kæranda vektu ekki álitæfni um brot á þeim ákvæðum stjórnarskrárinnar sem vernduðu menn gegn vanvirðandi meðferð eða réttinum til að fella ekki á sig sök.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi byggði á því að hann hefði verið þvingaður til að taka inn uppsölulyf og gagna gegn honum því aflað á ólöglegan hátt, að hans mati. Þá hélt hann því fram að brotið hefði verið á rétti hans til að fella ekki sök á sjálfan sig. Kærandi byggði á 3., 6. og 8. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Deild dómstólsins ákvað þann 1. febrúar 2005 að eftirláta yfirdeild lögsögu í málinu samkvæmt 30. gr. sáttmálans.

Um 3. gr.: Dómstóllinn tók fram að í raun væri ekkert í sáttmálanum sem bannaði valdbeitingu með aðstoð læknis í þeim tilgangi að greiða fyrir rannsókn afbrota. Hins vegar væri þörf mikillar aðgæslu ef hrófla ætti við líkamlegri friðhelgi manna í þeim tilgangi að afla sönnunargagna. Dómstóllinn gerði sér grein fyrir þeim vanda sem steðjaði að aðildarríkjunum í viðleitni þeirra við að draga úr dreifingu eiturlyfja. Hins vegar hefði verið ljóst í þessu máli að kærandi geymdi fíkniefni í munni sínum. Dómstóllinn var ekki sannfærður um að uppsölulyfin hefðu verið nauðsynleg til að afla gagna í málinu. Yfirvöld hefðu allt eins getað beðið eftir því að efnið skiluðu sér á eðlilegan hátt úr líkama kæranda. Þá tók dómstóllinn fram að hvorki málsaðilar né sérfræðingar væru sammála um það

hvort inntaka uppsölulyfjanna væri hættuleg. Hins vegar hefði þessi aðferð áður leitt til dauða tveggja manna í Þýskalandi, og því var dómstóllinn ekki sannfærður um að hætta á heilsutjóni væri hverfandi. Tekið var fram að flest þýsku sambandsríkjanna, auk mikils meirihluta aðildarríkja að sáttmálanum, hefðu horfið frá því að neyða menn til inntöku uppsölulyfja, og benti það til þess að sú aðferð þætti skaðleg heilsu manna. Hvað varðaði aðferðina sem notuð var til að neyða kæranda til inntöku lyfjanna tók dómstóllinn fram að beitt hefði verið valdi sem jaðraði við ofbeldi, sett hefði verið slanga í nef kæranda til að sigrast á líkamlegri og andlegri mótspyrnu hans. Þá hefði hann einnig verið nauðugur sprautaður með uppsölulyfi. Þá yrði að taka tillit til andlegra þjáninga kæranda meðan beðið var eftir því að lyfin færu að verka. Þetta hefði valdið honum niðurlægingu og þjáningu langt umfram það sem verið hefði ef hann hefði fengið að skila eiturlyfjunum úr líkama sínum með eðlilegum hætti. Þá fjallaði dómstóllinn um að hin umdeilda aðgerð hefði farið fram á sjúkrahúsi og verið framkvæmd af lækni. Hins vegar hefði kærandi barist gegn því að taka uppsölulyfin og ekki getað tjáð sig nema á lélegri ensku. Hefði því verið ljóst að kærandi gat ekki eða vildi ekki svara spurningum læknisins, þá var ekki heldur hægt að framkvæma á honum lækniSSkoðun fyrir aðgerðina. Hvað varðaði langtímaáhrif þessa þá komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að ekki væri á óyggjandi hátt hægt að rekja síðari heilsuvandamál kæranda til þess að hann var neyddur til að taka inn uppsölulyfin. Það var niðurstaða dómstólsins að þýsk stjórnvöld hefðu ráðist að líkamlegri friðhelgi kæranda gegn vilja hans. Hann hefði verið neyddur til að kasta upp, ekki í lækniSSfræðilegum tilgangi, heldur til að ná í gögn sem hefðu skilað sér jafnvel þó að ekki hefði verið gripið til svo íþyngjandi aðgerða. Meðferðin sem kærandi sætti hefði verið til þess fallin að valda honum ótta og örvæntingu, auk þess að vera niðurlægjandi fyrir hann. Þá hefði inntaka lyfjanna falið í sér hættu fyrir heilsu kæranda, sér í lagi þar sem sjúkrasaga hans var óþekkt. Hann hefði orðið fyrir líkamlegum og andlegum kvölum vegna þessa og meðferðin sem hann sætti var bæði ómannúðleg og vanvirðandi. Það varð því niðurstaðan að brotið hefði verið gegn rétti kæranda samkvæmt 3. gr.

Um 8. gr.: Það var niðurstaða dómstólsins að í ljósi niðurstöðu hans um 3. gr. væri ekki tilefni til að taka 8. gr. sérstaklega til skoðunar.

Um 6. gr.: Dómstóllinn tók til skoðunar hvort mikilvægra sönnunargagna í málinu gegn kæranda hefði verið aflað á þann hátt að bryti gegn rétti hans samkvæmt sáttmálanum. Almannahagsmunir af sakfellingu væru ekki slíkir að réttlætt gæti notkun slíkra gagna. Því hefði kærandi ekki hlotið réttláta málsmeðferð fyrir dómi. Dómstóllinn taldi líka ástæðu til að taka til skoðunar þá athugasemd kæranda að með því að neyða hann til inntöku uppsölulyfja hefði verið brotið gegn þeim rétti hans að fella ekki sök á sjálfan sig. Tekið var fram að meðferðin á kæranda hefði verið ómannúðleg og vanvirðandi. Hagsmunir almennings af sakfellingu hans gætu ekki réttlætt svo íþyngjandi aðgerðir. Þá hefði kærandi við handtökuna nýtt sér þann rétt sinn að tjá sig ekki og það hefði valdið því að ekki var hægt að láta hann gangast undir lækniSSkoðun fyrir inntöku lyfjanna. Hefði því verið óvissa um hvort og hvernig kærandi þyldi lyfin. Einnig var litið til þess að sönnunargögnin, sem kærandi var þannig neyddur til að kasta upp, voru nauðsynleg til að ná fram sakfellingu hans. Það var álit dómstólsins að með því að leyfa framlagningu sönnunargagna sem fengin voru á þennan hátt hefði verið brotið gegn rétti kæranda til að fella ekki sök á sjálfan sig, og því hefði hann ekki notið réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi. Það var því niðurstaða dómstólsins að brotið hefði verið á rétti kæranda samkvæmt 6. gr.

Kæranda voru með vísan til 41. gr. sáttmálans dæmdar 5.868,88 evrur í málskostnað og 10.000 evrur í miskabætur.

Sjö dómarar skiluðu séráliti.